ВМУ. - 2010. - №1. - С.15-16.

УДК 619:616.995.132.6—084:636.4

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЕПІЗООТИЧНОЇ ТА ЕПІДЕМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ З ТРИХІНЕЛЬОЗУ В УКРАЇНІ

Л.П. АРТЕМЕНКО,
кандидат ветеринарних наук, доцент
О.Д. НЕБЕЩУК,
кандидат ветеринарних наук, асистент
Білоцерківський національний аграрний університет
О.П. ЛИТВИНЕНКО,
кандидат ветеринарних наук
ДНДІ з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи
Т.М. ПАВЛИКІВСЬКА,
завідувач паразитологічного відділу СЕС Міністерства охорони здоров'я України

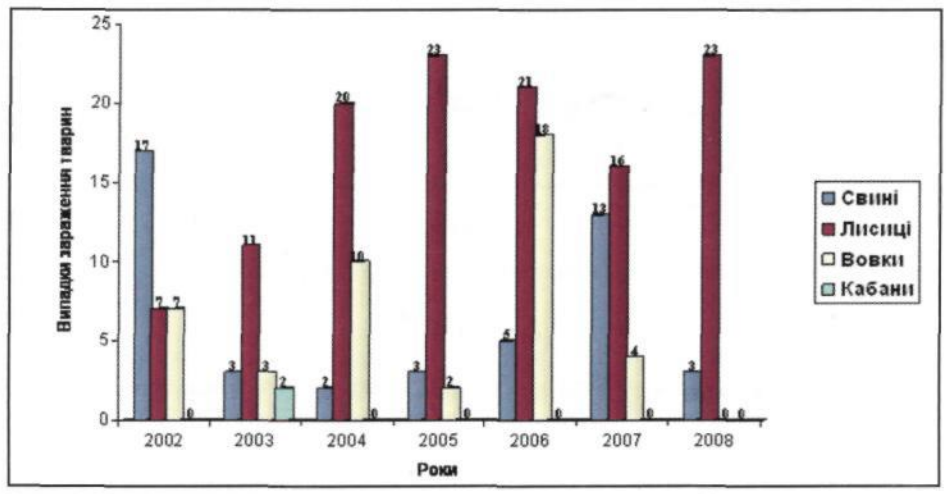

Рис. 1. Трихінельоз свійських та диких тварин в Україні у 2002—2008 рр.

Протягом останніх 7 років епізоотична та епідемічна ситуація з трихінельозу в Україні залишається напруженою, враховуючи значну кількість випадків захворювань людей, а також тварин, уражених трихінелами в синантропних та природних осередках.

Результати посмертних та післязабійних лабораторних досліджень тварин на трихінельоз у 2002—2008 рр. наведені на *рис. 1 та в табл. 1, 2.*

Як видно з наведених у табл. 1 даних, найбільшу кількість уражених свиней за п'ять останніх років виявлено в Миколаївській області. Їх кількість становить 34 (73,9%). В інших шести неблагополучних областях (Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Херсонській, Хмельницькій Черкаській) та м. Києві виявляли по 1—3 туші за рік (або в окремі роки).

У природному біоценозі України як за даними науковців [1—7], так і згідно з дослідженнями обласних та регіональних державних лабораторій ветеринарної медицини серед диких м'ясоїдних тварин найураженішою личинками трихінел виявилась червона лисиця.

Дані табл. 2 свідчать про те, що найбільшу кількість лисиць, уражених личинками трихінел, виявляли у Закарпатській області (47,1%), дещо меншу – у Харківській (38,8%), АР Крим (15,7%). Поодинокі випадки захворювання реєстрували у Полтавській та Херсонській областях. Виходячи з цього, можна дійти висновку, що червоні лисиці є потужним джерелом трихінельозної інвазії як у природних, так і синантропних осередках.

За період 2002—2008 рр. зі 120 досліджених вовків, забитих мисливцями на полюванні, виявлено 44 уражених личинками трихінел, 40 із них – у Закарпатській області, 2 – у Чернігівській, по одному – у Рівненській та Миколаївській областях.

Дослідження щурів у синантропних осередках проводили лише в Миколаївській області. 7 із 40 досліджених (17,5%) були уражені личинками трихінел.

У 2003 р. зафіксовано 2 випадки ураження кабанів – по одному в Закарпатській та Рівненській областях. Протягом 2004 р. у Житомирській області зареєстровано 4 випадки захворювання на трихінельоз котів, у 2007 р. – 5 випадків захворювання собак у Харківській та 1 – у Закарпатській області.

Про ендемічний стан з трихінельозу в Україні свідчать дані медичної статистики про захворювання людей.

Як видно з наведених на рис. 2 даних, напружена ситуація з трихінельозу в людей зареєстрована в період з 1990 по 1999 р., а з 2000 по 2008 р. відмічається значний спад

Таблиця 1

Випадки виявлення туш свиней, уражених личинками трихінел, протягом 2002—2008 рр.

Область	Роки							Всього
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
Житомирська			1					1
Закарпатська		2						2
Запорізька		1		1				2
Миколаївська	11			2	5	13	3	34
Херсонська	2							2
Хмельницька			1					1
Черкаська	1							1
м. Київ	3							3
Всього	**17**	**3**	**2**	**3**	**5**	**13**	**3**	**46**

©*Л.П. Артеменко, О.Д. Небещук, О.П. Литвиненко та ін., 2010*

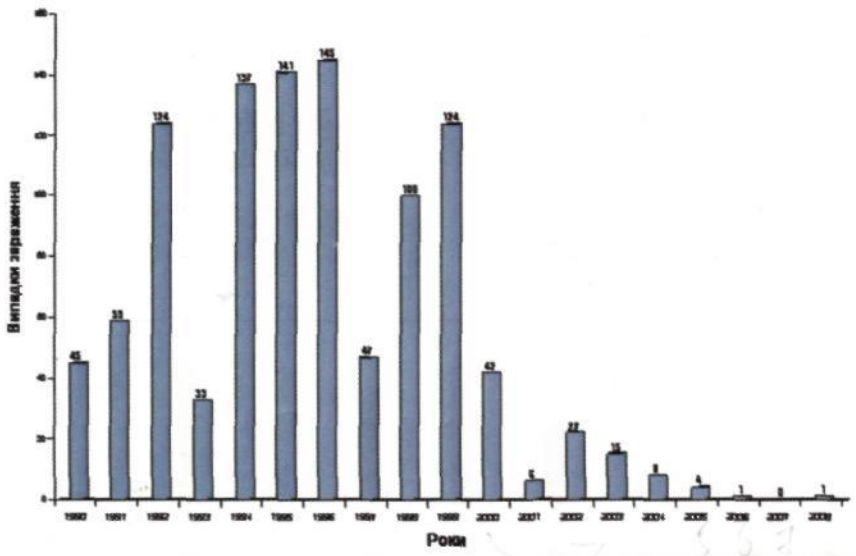

Рис. 2. Кількість випадків захворювання людей на трихінельоз в Україні в 1990—2008 рр.

ції інвазії у населення. Фактором передачі інвазії здебільшого слугувало м'ясо свійських тварин (свиней).

Порівнюючи статистичні дані щодо трихінельозної інвазії, виявленої у тварин спеціалістами ветеринарної медицини, з даними гуманної медицини, видно, що діагностика трихінельозу у тварин імовірно попереджує ураження людей.

Аналізуючи виконання «Плану заходів боротьби з трихінельозом тварин в Україні на 2003—2010 рр.», затвердженого Державним департаментом ветеринарної медицини України (наказ №54 від 03.09.03 р.), слід підкреслити, що деякі з вимог цього плану виконувались не в повному обсязі чи на недостатньо професійному рівні.

Не в усіх регіонах України м'ясопереробні підприємства та цехи з виробництва м'ясної продукції, державні обласні й регіональні лабораторії ветеринарної медицини використовують для посмертної діагностики цього зоонозу в тварин метод перетравлення проб м'язів у штучному шлунковому соку (метод пепсинізації). І сьогодні ще потрібно переконувати окремих фахівців ветмедицини, що цей метод у 2—2,5 раза надійніший за метод компресорної трихінелоскопії.

З наведених вище даних видно, що за 2002—2008 рр. у 8 областях України зареєстровано 167 випадків трихінельозу в диких та у 7 областях – 64 випадки у синантропних тварин. Згідно з вимогами вищезгаданого плану в синантропних і природних осередках трихінельозної інвазії усі дослідження на трихінельоз мають проводитись включно методом пепсинізації. Поки що ця вимога не виконується в належному обсязі.

Аналіз досліджень із зажиттєвої діагностики трихінельозу методом ELISA засвідчив доцільність його використання під час вивчення та оцінки стану щодо цієї хвороби в Україні. Так, у 2006 р. у процесі досліджень виявлено 5 позитивно реагуючих тварин у синантропному осередку трихінельозної інвазії (с. Первомайське, Жовтневий р-н Миколаївської обл.).

Отже, починаючи з 1995 р. в Україні розпочато послідовну й напружену роботу з організації протитрихінельозних заходів у різних регіонах, розробляються і впроваджуються сучасні методи діагностики. Це дало можливість щорічно проводити на нашій території моніторингові дослідження з трихінельозної інвазії синантропних та диких тварин.

Високопрофесійна праця фахівців ветеринарної медицини з подолання даної проблеми сприяла зменшенню захворювання людей на цей небезпечний зооноз. Проте і досі існують невирішені питання, що стосуються як ветеринарної, так і гуманної медицини, а саме:

- розробка і впровадження ефективних новітніх методів для післязабійної діагностики трихінельозу в тварин;
- тісна співпраця фахівців гуманної та ветеринарної медицини у вирішенні питань зажиттєвої діагностики трихінельозу в людей;
- кваліфікована та зрозуміла для людей пропаганда знань з профілактики трихінельозу.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Булгаков В.А., Евгеньев А.М., Шинц И.Е.** Трихинеллёз в УССР и роль диких животных в формировании синантропных очагов // Труды IV науч. конф. параз. УССР «Проблемы паразитологии». – Киев, 2002. – С. 162–164.

2. **Бессонов А.С.** Эпизоотология (эпидемиология), диагностика и профилактика трихинеллёза. – Вильнюс: Митис, 1972. – 304 с.

3. **Артеменко Ю.Г.** Трихинеллёз и эхинококкоз животных в Украинской ССР. Эпизоотология и меры борьбы: дис. ... докт. вет. наук: 16.00.11 / Артеменко Ю.Г. – М., 1987. – 512 с.

4. **Куликова Н.А.** Биология и экология трихинелл в Западном Подолье: автореф. дис. ... докт. биол. наук: 03.00.20. – М., 1993. – 33 с.

5. **Дзиковский В.Н.** Совершенствование мер борьбы с трихинеллезом в центральной части Подолья Украины: автореф. дис. ... канд. вет. наук: 16.00.11. – М., 1997. – 19 с.

6. **Литвиненко О.П.** Трихінельоз тварин (поширення, діагностика та заходи боротьби): автореф. дис. ... канд. вет. наук: 16.00.11. – К., 2008. – 20 с.

7. **Небещук О.Д.** Експериментальне обгрунтування імуноферментної діагностики трихінельозу тварин: дис. ... канд. вет. наук: 16.00.11. – К., 2008. – 164 с.

Таблиця 2

Кількість виявлених трупів лисиць, уражених личинками трихінел

Область	Роки							Всього
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
АР Крим				1	9		9	19
Закарпатська	3	4	10	13	12	8	7	57
Полтавська			1		1	1		3
Харківська	4	7	5	10	8	7	6	47
Херсонська			4				1	5
Всього	**7**	**11**	**20**	**24**	**30**	**16**	**23**	**131**

